1892 ՓԵՏՐՎԱՐԻ 19 (ՓԱՏԻ 2), ՀԱՐԵՎԱՆՈՑ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարուան 6 ռուբլի,
3 ամսուայի 3 ռ. և մի ամսուայի 1 ռ.:
Նամակին տալու 7 կոպէկ:

Հասցնելու խնդրողները իրենց հարցմունքը
և նեղութիւնը պարկեշտօրէն:

Տպուածքը ուղարկել „Արձագանգ“
քաղ՝ Tiflis, Redaction „Arzagank“.

ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

(Տարեգրութիւն տասը)

Տիւրեայ 1892 թուին «ԱՐՁԱԳԱՆԳԻ» հրատարակութեան է այժմեան ինն տարին կը մտնէ: Ընթերցողներուն ծանօթ է «Արձագանգի» ուղղութիւնը: Ան միշտ ձգտած է ազգային գործերու մէջ ներկայացնել ազգին ուզածը, ազգին պէտքերը, ազգին ցաւերը եւ ազգին յոյսերը:

«Արձագանգ»-ը լոյս կ՚ընծայէ շաբաթը մէկ անգամ՝ ուրբաթ օրերը:

«Արձագանգ»-ի բաժանորդագինը հետեւեալն է:

Տարեկան՝ 10 ռուբլի, կէս տարուան՝ 6 ռ., երեք ամսուան՝ 3 ռ. և մի ամսուան՝ 1 ռուբլի:

Հայաստանի եւ Թուրքիոյ համար տարեկան՝ 12 ռուբլի, կէս տարուան՝ 7 ռուբլի:

Արտասահման՝ 15 ռուբլի, կէս տարուան՝ 8 ռուբլի:

Բաժանորդագրութիւնները կ՚ընդունի «Արձագանգի» խմբագրատունը (Երեւան, Ամերիկեան փողոց, տուն Մելիք-Ազարեանցի) և ընդհանուր գործակատարը՝ Տիրայր Ասլանեան:

Հասցէ՝ Երեւան, Ամերիկեան փողոց, տուն Մելիք-Ազարեանցի:

Ընդունելի պայմաններով կ՚ընդունուին նաեւ տարբեր առարկաներու գովազդներ:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Վ. Գ. Տէր-Գրիգորեան.

ՀՈՒՇԱՏԵՏՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՀԱՐՈՒՍՏԱԿԱՆ ՏՈՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԵՐ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԱՄՈՒՍԻՆ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԱՐՏԻՆՈՍԵԱՆ

ԾՆՆԴԱՒԱՌ ՏՈՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՀՈՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՀՈՒՇԱՏԵՏՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՀՈՒՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Նուարի 6-ի ազէային զոհ գնացուածների ընտանեաց օգտին։ Ջուտ հասոյթ եղած է 1,200 րուբլի, որից վեց հարիւր ր. սոյն փետրուարի 17-ին պ. Եակրաձէն յանձնել է չիշեալ նպատակով քաղաքային վարչութեան։

***

Անուշահոտ ջրերի բոլոր տեսակները, որոնց բաղադրութեան մէջ ալկօոլ կայ, պիտի ենթարկուին ակզիզի՝ բանդերոլի ձեւով. հանդերոլները կը կպցնուին սրբուակների վրայ այն ձեւով և նոյն չափով, ինչպէս որ այդ անում են օղիի և լիկեօրների վերաբերութեամբ։ Ինչ վերաբերում է արտասահմանի անուշահոտ ջրերին, այդ նոյնպիսի բանդերոլների պիտի ենթարկուին մաքսատներում, ինչպէս և արտասահմանի լիկեօրները։

***

Թիֆլիզի ժողովարանի դահլիճներում փետրուարի 15-ին կայացած պարահանդէսը յօգուտ թատրոնական դրամագլխի մեծ բաղմութիւն էր դրաւել։ Թատրոնական մասնաժողովի ջանքերը՝ շքեղութիւն և կենդանութիւն տալ այդ երեկոյին կատարեալ յաջողութեամբ պսակուեցան։ Պարերը սկսուելով 10 ժամին տևեցին մինչև առաւօտեան 5 ժամը։ «Հայոց աշխարհի վափկասուն տիկնայք» ճախում էին ծաղկեայ փնջիկներ, շամպայն, քաղցրաւէնիք։ Մասնաժողովի անդամները հաւատացնում էին հանդիսականներին որ եթէ այս բոլորը վայելեն տիկնոց ձեռքերից, ապագայ տարին թատրոնը վարդի պէս կը ծաղկէ, շամպայնի պէս կը փչփչէ և բօնբոնների պէս քաղցրահամ կը լինի։ Հանդիսականները սիրով ընդունում էին մասնաժողովի հրաւէրը։ Մեզ մնում է ցանկալ որ մասնաժողովի յարգելի անդամներին հանդամանքները նպաստեն իրենց խոստումը կատարելու։

Այդ երեկոյթի ընդհանուր եկամուտը մօտ 1500 րուբլի է եղել։

***

Հինգշաբթի, վարդանանց տօնի օրը, Հայ գերասանական մշտական խումբը տուեց իւր՝ այս սեզոնի վերջին ներկայացումը։ Խաղացին Մուրացանի «Թուզան» պատմական պիէսը։ Թատրոնի գահլիճը լիքն էր հանդիսականներով։

***

Մեզ խնդրում են տպել, որ Թարգմանուած է հայերէն և շուտով լոյս կ'տեսնի Իբսէնի «Նօրա» թատերգութիւնը։

***

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Պ. Խմբագիր.

Խնդրեմ բարեհաճիք սոյն երկտող տպել Ձեր պատուական թերթում։

Պատիւ ունիմ հրապարակով յայտնել մեր խորին շնորհակալութիւնն այն յարգելի պ.պ. խմբագիրներին, հեղինակներին, թարգմանիչներին և մասնաւոր անձանց, որոնք չը խնայեցին իրանց նուիրատուութիւնը՝ լրագիրներ և գրքեր տալով «Բաֆֆի» Ընկերութեան գրադարանին, որոնց անուանները իւր ժամանակին կ'արձանագրուին գրադարանի մատեանում։

Որովհետև իմ անձնական գործերի պատճառով ստիպուած եմ շուտով վերադառնալ Պարսկաստան, ուրեմն կըխնդրեմ այն յարգելի պարոններից, որոնք կը կամենային այսուհետև մասնակցել այդ նուիրատուութեան, թող ուղարկեն իրանց նուէրները ուղղակի Բաֆֆիի այրեի հասցէին, որովհետև յարգելի տիկինը պատկանեալ տեղը հասցնելու չանձն է առել։

(Բաֆֆի) Ընկերութեան գանձապետ
Վահան Մեսրովբեան։

1892 փետրվար 17/29, Թիֆլիզ։

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Journal des Débats լրագիրը տպել է Ռընանի նոր «Feuilles détachées գրքի յառաջաբանը։ Այդտեղ հաղորդում է որ Ռընանը այնտեղն է հասցրել իւր «Իսրայէլի պատմութիւնը» նշանաւոր գործը, որ եթէ նա վաղն իսկ վաղճանուի, հրատարակութիւնը կատարեալ անելու համար կը հարկաւորի միայն մի լաւ սրբագրողի օգնութիւն։ Ռընանը վրատահութեամբ է ակնարկ ձգում իւր բոլոր արածի վրայ։ Նա պահարակում է երիտասարդ հեղինակներին, որոնք վհատած և գանգատանքով են խօսում կեանքի մասին, կեանքի գաղտնիքի լուծումը որոնում են խորհրդաւոր գիտութեանց մէջ։ «Պէտք չէ լսել ժամանակակից նրբազգաց մարդկանց, ասում է նա։ Մի զրկէք մարդկութիւնը իւր ուրախութիւններից. ուրախ լինինք, որ նա գոյութիւն ունի։ Աւրիշների ուրախութիւնը ըստ մեծի մասին մեր ուրախութիւնն է. այդ մեծ վարձատրութիւն է ամենիւ կեանքի համար։ Ինձ շատ անգամ յանդիմանել են այս կեանքի կրօնի պատճառով, որ հեշտ է երևում, բայց իսկապէս շատ դժուար բան է։ Ամենքին մատչելի չէ այդ. դրա համար պէտք է պատկանել հին սերնդին, չմաշուել և գոհ լինել կեանքից։ Եթէ ես նորից սկսէի ապրել, շատ բան չէի փոխիլ իմ անցրած կեանքի մէջ։ Ապագան էլ ինձ չէ խռովում»։

Feuilles détachées-ի մէջ Ռընանը աշխատում է բացատրել իւր և ուրիշների առաջ իւր ներքին «ես»ը։ Գլխաւոր դերն այստեղ կատարել են Ռընանի մայրը մի պարզ բրետանացի կին, և Հենրիէտ քոյրը, որ կեանքի առաջին կռուի մէջ եղել է նորա հաւատարիմ ընկերուհին։ «Ինձ դաստիարակել են, ասում է Ռընանը, կանայք և քահանաներ։ Այս հանգամանքը մեկնում է իմ արժանաւորութիւններն ու թերութիւնները։ Իմ էութեան մէջ կայ քահանայի և կրօնաւոր բարձրայօնութիւն. իմ զգալու եղանակի երեք քառորդականը կանացի է»։

Կարդալ լմացողների թիւը զինուորական ծառայութիւն մտնողների մէջ.

	1868	1880	1884
Շվեցիա	—	—	100
Դանեմարկ	—	—	100
Գերմանիա	96	98	99
Զուիցերիա	—	—	98
Հոլլանդիա	82	88	90
Ֆրանսիա	76	86	88
Բելգիա	74	81	85
Աւստրիա	34	61	69
Հունգարիա	22	49	55
Իտալիա	32	52	53
Ռուսաստան	—	—	21

Ազգային հարստութիւնը և պարտքերը Եւրոպայում.

	Ազգի տարեկան եկամուտ.	Ունեցած պարտք
	Միլ. ֆն. ստեր.	
Անգլիա	1,285	698
Ֆրանսիա	1,046	1,269
Գերմանիա	1,076	435
Ռուսաստան	975	756
Աւստրիա	616	580
Իտալիա	363	460
Սպանիա	294	260
Բելգիա	167	77
Սկանդինավիա	145	20
Հոլլանդիա	102	89
Տաճկաստան	80	180
Դանեմարկ	66	11
Զուիցերիա	55	17
Յունաստան	21	23
Եւրոպա	6,420	5,037

Լոնդոնում ապրող ջհնտլմէնի տարեկան բիւջէն.

(Գերդաստանը բաղկացած հինգ հոգուց, երկու ծառայից)

	Ֆունտ ստերլինգ			
	1792	1823	1845	1883
Բնակարան	60	90	100	120
Հարկեր	18	40	30	40
Երկու ծառ.	18	24	30	40
Հաղուստ	60	70	80	100
Հաց	25	26	25	20
Միս	25	30	50	80
Բանջ. պտուղ				
կոլօն. ապր.	22	35	40	60
Գինի	23	39	40	40
կաթն. արտադրութ.	50	70	70	90
Վառելիք և լուսաւորութ.	30	38	30	25
Լուացք	16	22	30	40
Զանազան.	58	81	95	110
Ընդամենը	405	565	620	765

1769 թուին տիկին դը Մենտենոնը գրում է իւր քրոջը, որի դերդաստանը բաղկացած է ամուսնուց, իրենից և 10 հոգի ծառաներից. դու կարող ես իշխանուհու պէս ապրել քո տարեկան 15,000 ֆրանկ եկամուտով, ահա թէ ինչպէս.

Միս	1100 ֆրանկ
Հաց	500 »
Գինի	500 »
Իւղ	900 »
Զանազան	3000 »
Բնակարան	1000 »
Թոշիկ ծառաներին	1000 »
Օպերա և այլն	3000 »
Հաղուստ և այլն	4000 »
Ընդամենը	15,000 »

Արհեստաւորի շաբաթական բիւջէն

	Փարիզ	Լօնդօն
	Րուբլի և կոպ. (մետաղեայ)	
Բնակարան	ր. 79 կ.	1 ր. 81 կ.
Հաղուստ և կօշիկ	63 »	— 1 47 »
Վառելիք և լուս.	26 »	— » 42 »
Հաց	2 » 36 »	— 1 05 »
Միս	1 » 66 »	— 1 26 »
Բանջ. և կոլ. ապր.	55 »	— » 95 »
Կաթ, իւղ, պանիր	1 02 »	— » 60 »
Թէյ և սուրճ	» 37 »	— » 42 »
Շաքար	» 18 »	— » 26 »
Գինի և օղի	» 93 »	— » 26 »
Կեանքի ապահովութիւն	— »	52 »
Ընդամէնը	8 ր. 75 կ.	9 ր. 02 »

Շաբաթական աշխատանքը 9 ր. 50 կ. (մետաղեայ)։

Թաշկինի ծախսերը։ Թաղման ծախսը Անգլիայում աղքատ մարդու 1 ֆունտ ստերլինգ է, արհեստաւորինը—5 ֆ. ստերլ., միջին կարողութեան մարդու 40 ֆ ստ., աղնուականների և ունևոր մարդկանց 100 ֆ. ստ., արքունական ընտանիքների և հարուստ մարդկանց 1000 ֆունտ ստերլ.։ Անգլիայում եղած թաղումների տարեկան ընդհանուր ծախսը հասնում է 5 միլիոն ֆունտ ստերլինգի (մօտ 50 միլիոն րուբլի)։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԻՒՕԱԿՆԵՐ

Ազգային լուսաւորութիւնը Եւրոպայում։ Ազգային հարստութիւնը և պարտքերը Եւրոպայում։ Լօնդօնում ապրող չէնտլմէնի տարեկան բիւջէն։ Արհեստաւորի շաբաթական բիւջէն Փարիզում և Լօնդօնում։ Թաղման ծախսեր։

Անցեալ տարուայ վերջը Լօնդօնում լոյս տեսաւ մի վիճակագրական բառարան (The Dictionary of Statistics by M. G. Mulhall)։ յօրինողը, պ. Մ. Միւլհէլը, որ անգլիական վիճակագրական ընկերութեան անդամ է, յայտնի է իբրև քաղաքական տնտեսութեան վերաբերեալ մի քանի պատուական աշխատութիւնների հեղինակ. առանձին ուշադրութեան են արժանացել Եւրոպայում նորա «Գնների պատմութիւնը» և «Քաղաքատնտեսական յառաջադիմութիւնը» («The Progress of tho Wored»)։ Այս հրատարակութիւնը կարող է վիճակագրական ժողովածուների մի ամբողջ գրադարանի տեղ բռնել։ Ներկայ յօդուածում առաջ ենք բերում մի քանի վիճակագրական աղիւսակներ այդ գրքից, որոնք հետաքրքրական կարող են լինել մեր ընթերցողների համար։

Ազգային լուսաւորութիւնը Եւրոպայում.

Երկրներ	Տարի	Տարեկան ծախսը Փունտ ստերլինգ (10 րուբլի)։	100 բնակչին որքան աշակերտ։
Զուիցերիա	1886	400,000	210
Ֆրանսիա	1887	6,000,000	170
Հոլլանդիա	1888	1,300,000	145
Գերմանիա	1881	4,000,000	140
Սկանդինավիա	1886	1,200,000	140
Բելգիա	1887	1,100,000	135
Աւստրիա	1889	2,400,000	130
Անգլիա	1888	9,690,000	123
Սպանիա	1885	1,200,000	106
Իտալիա	1887	1,100,000	90
Յունաստան	1884	240,000	72
Սերբիա	1888	200,000	30
Ռուսաստան	1889	3,800,000	25
Եւրոպա	—	32,830,000	105
Պետական ծախսերը	1888	—	130
Եգիպտոս	1887	—	25
Ճապոնիա	1888	—	70

Ուսանող աշակերտների թիւը 50 տարուայ ընթացքում $2^1/_2$ անգամ է աճել, այն ինչ ազգաբնակութիւնը 50–60 տոկոսքով է աւելացել։

	1840	1888	Գրագէտների *) տոկոսքը	
			1840	1889
Գերմանիա	3,700,000	7,100,000	82	96
Ֆրանսիա	2,900,000	6,300,000	47	85
Աւստրիա	2,310,000	4,900,000	21	55
Անգլիա	2,100,000	4,600,000	59	90
Իտալիա	550,000	3,070,000	16	47
Սկանդինավիա	550,000	1,260,000	80	97
Ռուսաստան	460,000	2,510,000	2	15
Սպանիա	450,000	1,840,000	14	28
Զուիցերիա	400,000	630,000	80	95
Բելգիա	320,000	810,000	45	80
Հոլլանդիա	300,000	760,000	70	86
Յունաստան	90,000	350,000	—	—
Եւրոպա	14,180,000	34,390,000	—	—

*) Կարդալ և գրել իմացողներները։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԹԻՒՐՔԻԱ.—Կ. Պօլսում հրատարակած է մի հետաքրքրական հրահանգ Թիւրքիայի լրագիրներին վերաբերեալ։ Յօդ. 1) Առաւելութիւն պէտք է տալ այն լուրերին, որ վերաբերում են սուլթանի և իւր ընտանիքի թանկագին առողջութեանը, հունձին նպաստաւոր մտքով, Թիւրքիայի առևտրի ու արդիւնաբերութեան յառաջադիմութեանը։ Յօդ. 2) Չի կարելի տպել ֆելիէտօնները առանց ազգային լուսաւորութեան նախարարի և բարի բարքավարքի վրայ հսկողի հա-

վանքի շէօլումն է կարծացի. նա ասից թէ չէհէլ աղկերանց անվայել խօսկիր ասողին, կօսէ, էդ անուն ին տալիս։

Կատարինէ։ Քա, ուման է ասի անվայել խօսկիր։

Ալիզ։ Ինձ, ճալօ. . .

Նինօ։ Ինձ էլ. . .

Կատարինէ։ Ձեզ Ե ասի... վոյ իմ աճկիս, տեսնում իս էն բէհալէրն։

Ռէհան։ Էն օր նրա զօքանչ Հռոմոսիմն էլ էր գանգատվում նրամէն... ամօթու, կօսէ, չիմ գիդի ինչ անիմ. . .

Կատարինէ (մի կողմ.)։ Չիմի իմ խիլքի ննգնում։ (Բարձր) Հռոմոսիմն ասից քիզ։

Ռէհան։ Պրուստ Հռոմոսիմը. . .

Ալիզ։ Ինձ Պարօն էլ էր գանգատվում։

Նինօ։ Խիղճը լաց էր ըլում...

Կատարինէ։ Վոյ աճկիս... (մի կողմ)։ Էս Է, մկզէն էս Է էլի. նրանք բէգամաղ ին էլի. սա էլ ձեռը վիր Է կալի։

Ռէհան։ Ախր ուր էիր նրան էնդի թողնում հայ հարայ, վուր հիմի քիզ էլ իրան էլ Է խայտառակի։

Կատարինէ։ Գլուխը մահու տուից. գուզիմ ման գայ, կօսէ, հիմի սաղ աշխարքը, կօսէ, էսէնց Է անում։ Ես չէի ուզում թողնի, ուզում էի վուր մեր հին ադաթի ժաժ գար, ամա ումը կու իմացնես. էնքան արաւ, վուր իրա ուզածը կատարից. նրանք էլ ամօթու ձէն չհանեցին... Հիմի կի։ Քօռանայ Կատարինէն... տեհար ինչ էբի գլխիս...

Ռէհան։ Խիստ քնթով էր Հռոմոսիմը... աղչկան բերիլ էր Սուի Գէուրքը համփուրելու, մինք էլ էնդի էինք. օղորմած կենայ քիզ նրա զօրութինը. խօսկ դուս քաշեցի նրամէն ու էդ բանիրը չիդ պատմից։

Կատարինէ (մի կողմ)։ Հաս Պօղոսը ուր էր էկի։ (Բարձր) Հռոմոսիմը քնթով էր, ասում իս։

Ռէհան։ Պէչ պչի էր տալիս. գանակ վուր խփիլ էիր, մէ պուտ արուն չէր դուրս գայ նրամէն։

Ալիզ։ Պարօն համ չգրվում էր, համ ցաուս..

Նինօ։ Մէ գիշիր սիրտն էլ է գնացի։

Ալիզ։ Էնքան է բէգամաղ էլի, վուր ուզեցիլ է չուրը ննգնի։

Նինօ։ Ամա բիձէն չէ թողի։

Կատարինէ։ Քօռանամ իս ու կուրանամ... աշխրքի փուղ է ինձ նստի, մէ մարիփաթուվին վունց չսովրից էն անդէր Ստամբօլումը։

Ալիզ։ Մէր Արշակն ասում է թէ քախկի հաուց ակտրիցէքը, կօսէ, Ստամբօլէմէն ին գալիս։

Նինօ Մէր քախկի խալխն էլ, կօսէ, նրանցմէն է փչչէի։

Կատարինէ։ Էտ է, էտ է, նրա հունարն էլ նրանցմէն է էլի։ Ափսուս իմ գլուխս... Ախր, ինչ ասիմ իմ բլիձա Սօլօմանին վուր նրան հիգը էնդի չէր տարի ու չէր փչացրի։ Ակտրիցնէր ին կենում, կօսէ, էնտի...

Ռէհան։ Մէնակ էդ թահար խալխս... Ձատ բան ասից Արշակը, ամա ինչ ասելու բան է... Քու ասիլը չըլի. ուրիշ ինչ կու սովրէր նրանցմէն էնտի. խանդախան մէ հէստի խօսկիր է ասում, Կատարինէ, աբա վուրն ասիմ... իս իմ օրումը լսած չիմ. դուն էլ հոմ ուփրօ... դիփ ակտրիցներէմէն սովրած խօսկիր...

Կատարինէ։ Մուլաթի տայ բէհայէհն... էտուս համա էր էնտի ննգած... էմ սովրից իմ խարջած փուղերով։

ՏԵՍԻԼ 10

ՆՈՒՐՕ, ԳԻԳՕ

Գիգօ (ներս գալով ճախ գոնից)։ Ախ, Սերովբէ, Քէրովբէ, Ալիզ, Նինօ, տիկին Ռէհան։

Ռէհան։ Տէս, տիս, ինչ է ասում։

Ալիզ (երեսը ծածկելով)։ Վոյ ինձ, մեռայ։

Նինօ (երեսը ծածկելով)։ Վոյ ինձ; գետինը մտայ։

Կատարինէ (վեր կենալով)։ Գիգօ. . . վունց չիս ամաչում.. բէրմեմէդ վունց իս դուս թողնում էդ թահար խօսկիր...

Գիգօ։ Հօրքուր...

Կատարինէ (խիստ)։ Մամլդա, ասում իմ քիզ, մամլդա...

Գիգօ։ Ախ, այդ միևնույն է. . . ինձ անհասկանալի է, ինչու էք ինձ նախատում... գարձեալ կասեմ Սէրովբէ, Քէրովբէ, որովհետև Նինօն ու Ալիզան գըրանց նման են։

Կատարինէ։ Գիգօ... չափդ ճանանչէ... ինչի իս անումդ կոտրում. էնդու համա քիզ չիմ մինձայրի վուր խալխին բիաբուռ անիս... ինչ որ սովրեցիս Ստամբօլումը, էլի նրանց համա պահէ. Նրանց ին լաիզ քու խօսկիրը. քիզ համա մինք ակտրիցներ չինք...

Գիգօ։ Հօրքուրս...

Կատարինէ (խիստ)։ Հրմ, հրմ...

Գիգօ։ Սպասեցէք... տարակուսանք է, իրաւ տարակուսանք։

Ալիզ (վեր թռչելով)։ Վայ. դէդիչան, միզ կուսանք է ասում...

Նինօ (վեր թռչելով)։ Դէդիչան, ինչ իմ լսում։

Կատարինէ։ Վունց իս համարձակում, սրանց էդ խօսկ իս ասում։

Ռէհան (վեր կենալով)։ Իս էդ խօսկը քիզ չիմ բախշի։

Գիգօ։ Զարմանում եմ...

Կատարինէ։ Տանս մէչ ուր իս էս աղչկերանց բիաբուռ անում։

Գիգօ։ Խօսքերս չեղաշրջում էք. դա այլակերպ բան է։

Ռէհան։ Ախլակերպ իս էլ ու մէ բան աւել, բէհալա։

Գիգօ։ Ոչինչ չեմ հասկանում... Թիւրիմացութիւն է։

Կատարինէ։ Էլի բիաբուռ խօսք... էս նինոտիս քեզ տանեմէս դուս կօնիմ... տեհար, տեհար գլխիս ինչ էբի սա... (բարկացած դուրս է գնում աջ գոնից)։

Գիգօ։ Ջուր բարբանջմունք է...

Ալիզ։ Պիտի ջան ինչ է ասում։

Ռեհան։ Հանչմանքն էլ դուն իս, մախինչն էլ, մաչկաչունա էլ... բէհալա... (բարկացած դուրս է գնում)։

Գիգօ։ Օրիորդք... դուք ինձ գոնեա հասկացրէք, ինչ է իմ մեղքը... դրանք խենթ ու խելառ են...

Ալիզ (երեսը ծածկած, վազում է դուրս)։ Վայ ինչ խօսկ ասից...

Գիգօ։ Սիրելիս, դու ինձ գոնեա հասկացրու, դրանք բոլորեքեանք ապուշ են...

Նինօ։ Վոյ, քօռանամ իս, ինչ ասից։ (դուրս է վազում)։

ՏԵՍԻԼ 11

Գիգօ (մկայն)։ Ախ, գրողը ձեզ տանէ... այս ինչ ապուշ մարդոց հանդիպեցայ այստեղ... Թիֆլիս, Թիֆլիս, կանչում էին... ես էլ կարծեցի թէ լուսաւորեալ քաղաք կը գամ... փեզէվէնքներ... ինչ տեսան խօսքերիս մէջ.. ինչու փախան ինձանից... Պօլիսը թէ կանայք և թէ տղամարդիկ աւելի քաղաքավարի են. նրանց հետ խօսել զրուցել կարելի է. բան են հասկանում... այստեղ սրանց հետ կարելի չէ խօսել։

ՏԵՍԻԼ 12

ԳԻԳՕ, ՊՕՂՈՍ

Գիգօ (տեսնելով Պօղոսին)։ Ախ, քեռի... դուք գոնեա ինձ մի բան հասկացրէք...

Պօղոս (մի կողմ.) Էլի քերէ... (Բարձր) Ախպէր, աշխարքը հոմ տակն ու վրայ արիր... խալխին քիմէն փախցրիր։

Գիգօ։ Փախան, բայց հասկացրէք ինձ ինչու փախան, ինչ է իմ մեղը... ես նրանց հետ քաղաքավարի էի խօսում, իսկ նրանք փախան...

Պօղոս։ Չալբաթ լաւ խօսկիր չիս ասի նրանց, թէ չէ չէին փախչի... ինձ, ախպէր, ինչ գուզիս ասա. իս եօլագէգան մարթ իմ. խօսկերեմէդ բէդամաղ չիմ ըլի. ամա, ախպէր, կնիկարմատի, չէհէլ աղչկերանց առչիւը վունց իս դուս թողնում էդ թահար խօսկիր...

Գիգօ։ Պատուելի, դուք ինձ ուզում էք չիմարացնել։ Ես Պօլիս սովորել եմ քաղաքավարութիւն. միթէ ես կը չանդղնիմ դիպչել կանանց համեստութեանը։

Պօղոս։ Աբա էդ խօսկ է վուր դուն ասում իս. դիպչիս. բուրթի իս թէ գուլա, վուր նրանց իս դիպչում։

Գիգօ։ Եղբայր, ես հայերէն եմ խօսում... Ես ասում եմ համեստութեանը, կուսական համեստութեանը...

Պօղոս։ Չէնց էդ խօսկի համա նրանք էաղանց հարբ ու հուրբով դուս էկան, էլի իս ասում...

Գիգօ։ Պատուելի, բոլոր ոխս ձեզանից կը հանեմ, եթէ դուք էլ ինձ մի բան չէք հասկացնիլ... (Մօտենում է Պօղոսին.) Առաջէք, ասացէք, ինչ ասցի կանանց որ ինձանից իբրև ժանտախտից խոչս տալ սկսան։

Պօղոս։ Փռէ քու մարիփաթին. . . իս տղամարդ տիղովս ամանչում իմ, նրանք վունց չամանչին ու չփախչին քիմէնէն... ախր էդ ինչ խօսկէ վուր դուս նրանց ասում իս... Հայիփ, հայիփ տղայ... Թէ Աստուած կու սիրիս, էլի էդ խօսկիրը Ռէհանի աղ-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՅՇ»

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ)

ՓԱՐԱՏԱՐԱԺԻՆ 15-ԴԴ.

«Ս. պետերբուրգի տեղեկագիր» յաղ է, նկատ ունի, որ Ռուսիոյ մէջ ամէն տարի կը հրատարակուի 1200 նոր գիրք, որոնց 3/4-ը կը կազմեն թարգմանութիւնները։ Ռուսերէն գրականութեան մէջ ամենէն շատ թարգմանուած հեղինակը Ժիւլ Վեռնն է։ Ռուսերէն լեզուին թարգմանուած է նաեւ Ամերիկայի ամենէն ընթերցուած հեղինակը՝ Ֆենիմոր Քուփըր։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած գիրքը «Սուրբ Գրքի» յետոյ Ռուսիոյ մէջ ամենէն շատ կարդացուած գիրքը «Dominique» անուն վիպասանքն է, որ Ալեքսանդր Տիւմայ հօր գրչին կը վերագրուի։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած գիրքերէն են նաեւ «Saint-Antoine» անուն վիպասանքը, որ Ռուսիոյ մէջ կը կարդացուի «Unter den Linden» վերնագրի տակ, եւ «Ֆիգարօ»ի հրատարակած «Մեծ Կոթողի Գաղտնիքը»։ Ռուսերէն լեզուին թարգմանուած գրքերուն մէջ կը գտնուին նաեւ Ալեքսանդր Տիւմայի «Մոնթե Քրիստոյի Հրեշտակը», Ֆենիմոր Քուփըրի «Վերջին Մոհիքանը», Ժիւլ Սանդոյի «Ծովահենները», Ժիւլ Վեռնի «Ութսուն Հազար Ֆրանքի Օդապարիկը», Ժիւլ Վեռնի «Տասնհինգ Տարուան Կապիտանը», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Կեդրոնը», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Լուսնի Շուրջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ամերիկայի Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ծովերու Տակ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Աշխարհի Չորս Մասերուն Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Արեգակնային Համակարգութեան Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Մակերեսին Վրայ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ամերիկայի Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ծովերու Տակ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Աշխարհի Չորս Մասերուն Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Արեգակնային Համակարգութեան Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Մակերեսին Վրայ»։

ՓԱՐԱՏԱՐԱԺԻՆ 16 ԴԴ.

Շարունակութիւնը 17 էջ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«Ս.-Պետերբուրգի Վեդոմոստի» կը գրեն, թէ Ռուսիոյ մէջ ամէն տարի 1200 նոր գիրք կը հրատարակուի։ Ասոնց 3/4-ը թարգմանութիւններ են։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած հեղինակը Ժիւլ Վեռնն է։ Ռուսերէն լեզուին թարգմանուած է նաեւ Ամերիկայի ամենէն ընթերցուած հեղինակը՝ Ֆենիմոր Քուփըր։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած գիրքը «Սուրբ Գրքի» յետոյ Ռուսիոյ մէջ ամենէն շատ կարդացուած գիրքը «Dominique» անուն վիպասանքն է, որ Ալեքսանդր Տիւմայ հօր գրչին կը վերագրուի։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած գիրքերէն են նաեւ «Saint-Antoine» անուն վիպասանքը, որ Ռուսիոյ մէջ կը կարդացուի «Unter den Linden» վերնագրի տակ, եւ «Ֆիգարօ»ի հրատարակած «Մեծ Կոթողի Գաղտնիքը»։ Ռուսերէն լեզուին թարգմանուած գրքերուն մէջ կը գտնուին նաեւ Ալեքսանդր Տիւմայի «Մոնթե Քրիստոյի Հրեշտակը», Ֆենիմոր Քուփըրի «Վերջին Մոհիքանը», Ժիւլ Սանդոյի «Ծովահենները», Ժիւլ Վեռնի «Ութսուն Հազար Ֆրանքի Օդապարիկը», Ժիւլ Վեռնի «Տասնհինգ Տարուան Կապիտանը», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Կեդրոնը», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Լուսնի Շուրջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ամերիկայի Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ծովերու Տակ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Աշխարհի Չորս Մասերուն Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Արեգակնային Համակարգութեան Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Մակերեսին Վրայ»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՅՇ»

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ)

ՓԱՐԱՏԱՐԱԺԻՆ 15-ԴԴ.

«Ս. պետերբուրգի տեղեկագիր» յաղ է, նկատ ունի, որ Ռուսիոյ մէջ ամէն տարի 1200 նոր գիրք կը հրատարակուի։ Ասոնց 3/4-ը թարգմանութիւններ են։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած հեղինակը Ժիւլ Վեռնն է։ Ռուսերէն լեզուին թարգմանուած է նաեւ Ամերիկայի ամենէն ընթերցուած հեղինակը՝ Ֆենիմոր Քուփըր։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած գիրքը «Սուրբ Գրքի» յետոյ Ռուսիոյ մէջ ամենէն շատ կարդացուած գիրքը «Dominique» անուն վիպասանքն է, որ Ալեքսանդր Տիւմայ հօր գրչին կը վերագրուի։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած գիրքերէն են նաեւ «Saint-Antoine» անուն վիպասանքը, որ Ռուսիոյ մէջ կը կարդացուի «Unter den Linden» վերնագրի տակ, եւ «Ֆիգարօ»ի հրատարակած «Մեծ Կոթողի Գաղտնիքը»։ Ռուսերէն լեզուին թարգմանուած գրքերուն մէջ կը գտնուին նաեւ Ալեքսանդր Տիւմայի «Մոնթե Քրիստոյի Հրեշտակը», Ֆենիմոր Քուփըրի «Վերջին Մոհիքանը», Ժիւլ Սանդոյի «Ծովահենները», Ժիւլ Վեռնի «Ութսուն Հազար Ֆրանքի Օդապարիկը», Ժիւլ Վեռնի «Տասնհինգ Տարուան Կապիտանը», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Կեդրոնը», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Լուսնի Շուրջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ամերիկայի Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ծովերու Տակ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Աշխարհի Չորս Մասերուն Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Արեգակնային Համակարգութեան Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Մակերեսին Վրայ»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՅՇ»

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ)

ՓԱՐԱՏԱՐԱԺԻՆ 16 ԴԴ.

Շարունակութիւնը 17 էջ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

«Ս.-Պետերբուրգի Վեդոմոստի» կը գրեն, թէ Ռուսիոյ մէջ ամէն տարի 1200 նոր գիրք կը հրատարակուի։ Ասոնց 3/4-ը թարգմանութիւններ են։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած հեղինակը Ժիւլ Վեռնն է։ Ռուսերէն լեզուին թարգմանուած է նաեւ Ամերիկայի ամենէն ընթերցուած հեղինակը՝ Ֆենիմոր Քուփըր։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած գիրքը «Սուրբ Գրքի» յետոյ Ռուսիոյ մէջ ամենէն շատ կարդացուած գիրքը «Dominique» անուն վիպասանքն է, որ Ալեքսանդր Տիւմայ հօր գրչին կը վերագրուի։ Ռուսերէն լեզուին ամենէն շատ թարգմանուած գիրքերէն են նաեւ «Saint-Antoine» անուն վիպասանքը, որ Ռուսիոյ մէջ կը կարդացուի «Unter den Linden» վերնագրի տակ, եւ «Ֆիգարօ»ի հրատարակած «Մեծ Կոթողի Գաղտնիքը»։ Ռուսերէն լեզուին թարգմանուած գրքերուն մէջ կը գտնուին նաեւ Ալեքսանդր Տիւմայի «Մոնթե Քրիստոյի Հրեշտակը», Ֆենիմոր Քուփըրի «Վերջին Մոհիքանը», Ժիւլ Սանդոյի «Ծովահենները», Ժիւլ Վեռնի «Ութսուն Հազար Ֆրանքի Օդապարիկը», Ժիւլ Վեռնի «Տասնհինգ Տարուան Կապիտանը», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Կեդրոնը», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Լուսնի Շուրջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ամերիկայի Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Ծովերու Տակ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Աշխարհի Չորս Մասերուն Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Արեգակնային Համակարգութեան Մէջ», Ժիւլ Վեռնի «Ճամբորդութիւն Երկրի Մակերեսին Վրայ»։

ՏԵՍԻԼ 15

գլուխ ԳԼՈՒԽ

Խուլ, խուլ, խուլ... ահա՛ թէ ինչ ունէր ասել ինքնաշարժ սայլը, որ կը սլանար Ֆոնթենպլոյի անտառին միջէն, ուր ամէն ինչ կը թուէր ամայի եւ անմարդաբնակ։ Ամէն ինչ կը ստիպէր մտածել, որ ճամբորդները կը գտնուին ամենամեծ անապատին մէջ։ Ոչ մէկ ձայն կը լսուէր, բացի սայլի ահռելի աղմուկէն, որ կը թնդացնէր ամայութիւնը։ Ոչ մէկ տեսակ կենդանի կը նշմարուէր, ոչ ալ մարդ։ Ամէն ինչ կը թուէր մեռած։ Ամէն ինչ կը ստիպէր մտածել, որ ճամբորդները կը գտնուին ամենամեծ անապատին մէջ։ Ոչ մէկ ձայն կը լսուէր, բացի սայլի ահռելի աղմուկէն, որ կը թնդացնէր ամայութիւնը։ Ոչ մէկ տեսակ կենդանի կը նշմարուէր, ոչ ալ մարդ։ Ամէն ինչ կը թուէր մեռած։

Ֆոնթենպլոյի անտառին միջէն, ուր ամէն ինչ կը թուէր ամայի եւ անմարդաբնակ։ Ամէն ինչ կը ստիպէր մտածել, որ ճամբորդները կը գտնուին ամենամեծ անապատին մէջ։ Ոչ մէկ ձայն կը լսուէր, բացի սայլի ահռելի աղմուկէն, որ կը թնդացնէր ամայութիւնը։ Ոչ մէկ տեսակ կենդանի կը նշմարուէր, ոչ ալ մարդ։ Ամէն ինչ կը թուէր մեռած։ Ամէն ինչ կը ստիպէր մտածել, որ ճամբորդները կը գտնուին ամենամեծ անապատին մէջ։ Ոչ մէկ ձայն կը լսուէր, բացի սայլի ահռելի աղմուկէն, որ կը թնդացնէր ամայութիւնը։ Ոչ մէկ տեսակ կենդանի կը նշմարուէր, ոչ ալ մարդ։ Ամէն ինչ կը թուէր մեռած։

ՏԵՍԻԼ 13

Տիւմայ (Ալեքսանդր), որդի, խուլ, խուլ... շատ ուրախ եմ, որ ձեզ կը գտնեմ ձեր սենեակին մէջ, նկատեց Գեղեցիկ Լոլօ եւ ձեռքը երկարեց Ռաուլին։ Նկատեցի, որ ձեր ձին վատ վիճակի մէջ է։ Ես ալ ձիով կ՚երթամ։ Ձեզի հետ կ՚ուզեմ խօսիլ։

Տիւմա (Ալեքսանդր), որդի, խուլ, խուլ... Ինչո՞ւ ձեր ձիերը կը թողուք ձեր սենեակին մէջ։ Ինչո՞ւ ձեր ձիերը կը թողուք ձեր սենեակին մէջ։

Ես ալ ձիով կ՚երթամ։ Ձեզի հետ կ՚ուզեմ խօսիլ։ Նկատեցի, որ ձեր ձին վատ վիճակի մէջ է։ Ես ալ ձիով կ՚երթամ։ Ձեզի հետ կ՚ուզեմ խօսիլ։

Ռաուլ,

ջողով ի ծնէ խուլը տպաւորութիւններ ու պատկերներ է ստանում, փորձ և գիտութիւն է ձեռք բերում։ Խուլհամրի տեսողութիւնը շատ աւելի սուր է, քան թէ լսողներինը, որովհետև մէկ գործարանի բացակայութեան պատճառով ուշադրութիւնն աւելի քիչ աստիճանների է բաժանվում։ Խուլհամրը իւր սուր տեսողութեան միջոցով տպաւորուած առարկաների պատկերները, ձևերն ու գծագրութիւնները աւելի հեշտութեամբ է արտայայտում նկարով կամ միմիկայով շնորհիւ այն աչքի ընկնող ընդունակութեան, որ ունի այդ բաներում։

Ջօշափողութեան զգայութեան օգնութեամբ խուլհամրը իմանում է օդի տատանումը, օդում պատահած հեռաւոր շարժողութիւնները, ու մինչև անգամ ձայներ, և դրանից իւր համար, թէև ոչ շատ էլ պարզ, որոշ գաղափար է կազմում այնպէս, ինչպէս որ լսելու ընդունակութիւն ունեցողները։ Խուլհամրի շօշափողութեան զգայութիւնն աւելի նուրբ է, քան թէ լսողինը, այդ իսկ պատճառով յաճախ մատչելի են դառնում նրանց շատ տպաւորութիւններ, որոնք անմատչելի են լսողներին։ Բոլոր հինգ զգայարանք ունեցողն իսկ կարող է անձնական փորձով համոզուել, որ զօրել ձայներն ինքը ևս ընդունում է շօշափողութեան միջոցով, որովհետև այդ ձայները ցնցում են չառաջացնում նրա մարմնի մէջ։

Քանի մի ժամուայ հեռաւորութիւնից կարելի է լսել թնդանօթի ձայնը, եթէ մի փայտ ցցենք գետնի մէջ և փայտի դրսի ծայրը ատամներով բռնենք, կամ թէ չէ մեր կզակը և կամ քունքը կըպցնենք գետնին։ Այն ինչ խուլհամրը,— որին հոգատար բնութիւնը պարգևատրել է՝ լսողութեան բացակայութեան փոխարէն շօշափողութեան աւելի նուրբ զգայութեամբ, —լսողից աւելի շուտ է ըմբռնում այդ տեսակ տպաւորութիւնները։

Խուլհամրը այդ տպաւորութիւններն ստանում է ոչ թէ լսողութեան օգնութեամբ, այլ շօշափողութեամբ՝ ոտերի, որովայնի մօտերքի նեարդային հանգոյցների, ադդրերի, ձեռքերի ափի և այլ մասերի միջոցով, ուր նա զգում է ինքնուրոյն ճճաւոց շարժուն։

Դօկտօր Մ. Ոէյվը գրում է. «Եթէ խուլհամրերը սիրում են թմբուկ կամ շընչառական գործիքների վրայ նուագել, եթէ նրանք գեղերի և կամ առհասարակ մետաղի ձայնը լսում են, ամեն անգամ էլ այդ լինում է զարմացման և բաւականութեան արտայայտութեամբ, սակայն աւելի քիչ հաճոյքին են զգում լարերի ձայներից, այդ արդէն ասպաւորացնում է այն բանը, որ խուլհամրը չլսողականութեամբ ընդունում է միայն այն եղանակներն ու ձայները, որոնք անմիջապէս ազդում են նրա ներքին զգայարանների վրայ։

Խուլհամրերը շատ անգամ հասկանում են այն բաները, որ արտասանում են նրանց գագաթի կամ ձեռքի ափի վրայ։ Ոտի տոփիւնը, անցնող կառքի դղրդոցը մեծ մասամբ նրանք իսկոյն իմանում են։ Նոյնպէս էլ՝ լսողների նման զգում են դուռն բանալ ու ծածկելը, հասկ ցնցելու ձողերի չափական բաղխումը, մտրակի տրաքոցը կամ թմբկի ձայնը հեռուից։

Եթէ խուլհամրը փայտի ձողերի մի ծայրը բռնի ատամներով, իսկ մէւսը դնի դաշնամուրի ծածկոցի վրայ, այն ժամանակ նա ձայները պարզ կը լսի, որովհետև ատամների հաղորդած ցնցումը հաղորդվում է նաև ուղեղին։

Զարգացումն ստացած խուլհամրի մէջքի վրայ եթէ բան գրեն, նա զգայ թէ ինչ են գրում և կարող է կրկնել գրածը։ Նոյնպէս էլ նա կարող է կարդալ մթութեան մէջ ձեռքի այբուբենով գրածը, եթէ ձեռքով շօշափէ գրողի մատների շարժողութիւնը։

Մի խուլհամր երեխայ,—որ քննում էր մինչևնոյն սենեակում, ուր էր և ինքը՝ նոյնպէս լսուլ և համր եղբայրը,— մի գիշեր հիւանդանում է։ Հիւանդացողը իսկոյն յայտնում է այդ մասին եղբօրը մատներով, որ և հասկանալով եղբօր մատերի շարժողութիւնից նրա մէւքը, կարող է լինում օգնութիւն հասցնել։

Խուլհամրերի շօշափողութեան զգայութեան զարգացման մի շատ հետաքրքրքիր օրինակ է առաջ բերում Կիլի խուլհամրերի ինստիտուտի նախկին դասատու և վերատեսուչ պ. Վ. Պինկստէնը։ «Մի երեկոյ,—ասում է վերատեսուչը, երբ ինձ մօտ ապրող խուլհամր փոքրիկ աղջիկը արդէն գնացել էր քնելու,— ես անցնում էի այն սենեակի մօտից, ուր քնած էր աղջիկը իրան պահող կնկայ հետ։ Եւ որովհետև այդ սենեակի սլաքը շատ բարակ էր, ուստի, ի մեծ զարմանս իմ, պարզ լսօսակցութիւն լսեցի. լսօսում էին խուլհամր երեխան ու իւր ալախնը, թէպէտ և երկաքսը արդէն հանգրաճ էր։

Խօսակցութիւնը շորերի մասին էր իրանց ծանօթ աղջկանց, որոնց անունը տալիս են։ Որքան էլ այդ ինձ համար զարմանալի թուաց, որ խուլհամրը կարող է լսել մթութեան մէջ ուրիշի խօսքերը և պատասխանել, սակայն և այնպէս ես իսկոյն հետամուտ չեղայ այդ հարցի բացատրութիւնը գտնելու։ Բայց մէւս օրը երբ երկու աղջիկն էլ եկան ինձ մօտ, ես աղաղնուն ասացի։

—Եղիսաբէթ, մի՞թէ գիշերները դու լսօսում ես Տրինի (խուլհամր աղջկայ անունն է) հետ, երբ դուք պառկում էք քնելու։

—Այ՛, պարոն, համարեա ամեն երեկոյ։

—Երէկ երեկոյ ինչի՞ մասին էիր լսօսում նրա հետ։

—Ուրիշ աղջկերանց մասին։

—Ի՞նչպէս ես անում, որ Տրինը կարողանում է քեզ լսել։

—Բայց մի՞թէ Տրինը կարող է լսել։

—Չէնց բանն և այդ է էլ. ախր նա ինչպէս կարող է իմանալ մթութեան մէջ թէ դու ինչ ես ասում։

—Ես այնպէս էի կարծում թէ դուք այս բանը գիտէք, պարոն. չէ՞ որ դուք ուսուցանում էք խուլհամրերին։

—Ո՛չ, չգիտեմ, եթէ ոչ ես քեզ հարց ու փորձ չէի անիլ։

—Ա՛յ ինչպէս,—և նա իւր ձեռքը դրեց կրծքիս վրայ.—երբ ես ձեռքս նրա կրծքի վրայ եմ դնում, Տրինը բոլորը հասկանում է... Երևի զգում է ինչ որ ասում են։

Այդ դէպքից յետոյ պ. Պինկստէնը ուրիշների ներկայութեամբ մի քանի փորձ արաւ, որոնք հաստատեցին աղախնի ասածը։

Այդպիսի փորձերն ու դիտողութիւնները վկայ են խուլհամրերի ունեցած առանձին ընդունակութիւնների մասին, որոնց օգնութեամբ նրանք կարողանում են զանազան տպաւորութիւններ ստանալ, թէպէտև լսողների նման նրանք անկարող են նաև արտաքուստ ընդունել այդ տպաւորութիւնները։

Կենդանի ծխնեներից ոմանք է՛լ էլեկտրոյ լարեր։ Այս մօտերումս Բադէնի գերմանական կառավարութիւնը՝ ի նկատի ունենալով այդ բանը այսպէս խմացաւ. մի ծիծեռնակ բռնեց, ոտերն ու թևերը մետաքսի բարակ թելով ամուր կապեց ու կշռեց, որից երևաց որ մի ծիծեռնակը կշռում է 10 գրամմ. այնպէս որ այդ հաշուով 41 ծիծեռնակի քաշը մի գրվանքայ է։

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
ԱՒԳԵՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԵՄԻՍ ՍՐԲԱԶԱՆ Ա.ՌԱՔՆՈՐԴԸ քննելով տարւոյս փետրուարի 2-ին Հաւլաբարի Էջմիածնեցւոց Ս. Գէորգ և Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիներում թեմական մի պատգամաւորի համար երեք երեսփոխանների ընտրութիւնը՝ համարեց անվաւեր, հիմնուելով ծխականներէ գրաւոր ցոյց տուած զեղծումների և անկարգութիւնների վրայ, որ կատարուել են ընտրութեանց ժամանակ, ուստի և Նորին Սրբազնութեան կարգադրութեամբ որոշեցաւ յիշեալ եկեղեցիներում նոր ընտրութիւններ կատարել փետրուարի 23-ին կիւրակի ս. պատարագից յետոյ։

Նոյն օրը կը կատարուին նոյնպիսի ընտրութիւններ և Կաթուղիկէ Ս. Գէորգ և Նաւթլուխի եկեղեցիներում։

Վերատեսուչը բարեկարգութեան եկեղեցւոց Տփխիսոյ և Ղալաբարի՝
Յովհաննէս Տէր-Մովսիսեան,
Աշոտ Տէր-Յակոբեան Թէոդորեան։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՅՈՎՀԱՆԻՍԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Սակաւաթիւ)

Կարելի է ստանալ Պ. Մ. Բարխուդարեանից հետևեալ հասցէով. Москва. Типографія. М. Бархударянъ, Мясницкая, д. насл. Ананова.

Գինն է 60 կոպ. (ճանապարհածախքով)։

ԿԵՆԴՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ԵՒ

Ց. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑԻ ՏՊԱՐԱՆՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ՝

Ր. Կ.

1. ՏԷՐ-ԳԱԼՓԵԱՆ Կ. Ֆոցի երգարան, ժողովածու զորճաճական երգերի, անկազմ . . . . . —40
Նոյնը կազմած. . . . . —55
2. ՄԵԼԻՔ-ԲԱԽՏԱՄԵԱՆ Յ. Տանտիկին և խոհանոց. . . . 1 50
3. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆՑ Կ. խաչակիր մանուկներ, պատմ. վէպիկ. —20

Գումարով առնողներին 20% զիջումն։

ՓԻԼԻՊՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹ ԳՐՔԵՐԸ.

1) ՀՈՒԻԹ, «Փրանկլին», 2 տպ. սակաւաթիւ . . —ռ. 40 կ.
2) » «Վաշինգտօն», 2 տպ. . . . , — » 60 »
3) » «Հոմերի Իլիականը», պատկերներով . 1 » — »
4) » «Հոմերի Ոդիսականը» » . . 1 » 20 »
5) ՍՄԻԱԼՍ, «Ինաւորութիւն» . . . . 1 » 50 »
6) ԱՄԻՉԻՍ, «Սիրտ» . . . . . 1 » — »
7) » «Պալէնինների միջից անդերը» . . — » 10 »
8) «Ռուստէմ և Զոհրաբ» . . . . . — » 20 »
9) ՀԻԼԼԻԷՐ, «Աւազակներ», ողբերգութիւն . . — » 50 »
10) ՍՄԻԱԼՍ, «Ինքնօգնութիւն» . . . . 1 » 50 »
11) ՏՕԼՍՏՈՅ, «Ռօբինզոն», փոքրերի համար . . — » 20 »
12) » «Կոլումբ», փոքրերի համար . . — » 15 »
13) ՀՈՒԳՅԻ, «Բէաթրիչէ», վէպիկ. . . . — » 30 »
14) » «Նօնցայի բերդը», վէպիկ . . — » 30 »
15) ՁՄԻԹ, «Ոչխնակէ աղուէսը. . . . — » 60 »
16) ՎԱԼԴՏԷՐ, «Հաւատարիմ Սավիտրին» *) . . — » 10 »

Ձանապարհածախսը թարգմանչի վրայ է։ Վաճառւում են թարգմանչի մօտ՝ Тифлисъ, Садовая, Маріино-Анановское училище, և կենդրոնական գրավաճառանոցում։

*) Հրատարակութիւն «Թ. Ն. գր. հրատարակչ. ընկերութեան»։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԾ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՎ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Օ Ր Բ Է Լ Ի

Մօլօկանսկայա փողոց, սեպհական տանը №№ 14—16

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ { առաւօտները 8 — 10 ժամը. / երեկոները 4 — 6 ժամը։

Իսկ կիւրակի և տօն օրերին առաւօտեան 8 — 2 ժամը կէսօրից յետոյ։

(2) (150—17)

ՁԻԹ ՀԱՆԵԼՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ց. ԹԱՑԻՐԵԱՆՑԻ ԵՒ Կ. ԱԼԻԽԱՆԵԱՆՑԻ

ՏԱՓԽԻՍՈՒՄ

Գործարանում մեծ Պասլ առթիւ մեծ քանակութեամբ գնողների համար գտնւում են հետևեալ տեսակի ՁԻԹԵՐ. 1) ՍԵԼԱՆԻ, քունջուքի, վուշի, սնկային և կանէփի, 2) լոպոէի, 3) ներկի համար եփած, նոյնպէս կոպտոն կովերին և եզներին կերակրելու համար։ Քունջուքի ձէթը սրուակներով մանրածախի համար գտնւում են հետևեալ խանութներում. 1) Կովկասեան պեղպատական ընկերութեան, 2) Ջովնէի, Թօլօվինսկի հր. տ. Թօրքժանսկու և Վլօրնցովի արձանի հանդէպ, 3) Բ. Ալէքսէեանցի, Թօլօվինսկի հր. տ. Թօրքժանսկու, 4) Ե. Մելքոնեանցի, Պուշկինսկի փ. 5) Փ. Ռեֆանեանցի, Միքայէլեան փ. 6) Բախչէեանցի. Նիկոլաեվսկ. փ. սեպհ. տուն, 7) Վաղարշի, Թօլօվին. հր. տ. Օրբէլեանի, և 8) Սահակեան, Թօլօվ. հր. տ. Բաբանասեանի։

Իսկ մէւս ամեն տեսակ ձէթի մանրածախը լինում է ՍԵԳՋԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ. 1) Սալամանի բազար Ռուղդանեանցի տ. մասվաճառների կարգում, 2) Թումչի Ղէյրանում, քաղաքային բուդկում, 3) Օգիճախչեա փ. Մէբուրնութեանցի տանը, քարածուխի պահեստի կարգում և 4) Հաճէթէի հրապարակ, քաղաքային № 1 բուդկում։

(17) (15—2)

ԹԻՓԼԻԶԻ ՓԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿՈՂՄԻՑ

Տրօրհնեաց օրը ժամանակաւոր կամուրջի խորտակումը՝ խորին ցաւով պէտք է ասել՝ չանցաւ առանց մարդկային զոհերի։ Մի քանի ընտանիքներ կորցրին իրենց տան գլուխներին, իրենց կերակրողներին։

Ձանաչելով ազգաբնակութեան զգայուն զգացմունքները դէպի ամեն տեսակ բարեգործութիւն, ես իմ պարտաւորութիւնս եմ համարել բաց անել դրամական հանդանակութիւն Քաղաքային Վարչութեան մէջ յօդուտ կորճանուածների ընտանեաց։

Նուէրատուութիւնները ընդունվում են Քաղաքային Վարչութեան դիւանատանն ամեն օր մինչև ցերեկուայ 2 ժամը։

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ

ԹԻՓԼԻԶԻ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՎԱՐԿԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

յ31-ն Դեկտեմբերի 1891 թ.

ՊԱՀԱՆՋՔ

I Անդամներ 1031	4,190,400—		
Անդամավճարները հանած . . .	837,660—	3,352,740	—
II Դրամարկղ		89,403	82
III Ընթացիկ հաշիւ Պետ. բանկ. ը.		127,252	85
IV Զեղչուած (Disconto) մուրհակաց երկու ստորագրութեամբ .		2,167,173	36
V Զեղչ. տոկ. թղ. կտրօնների և այլն		10,768	51
VI Զեղչուած սօլօ—մուրհակների գրաւականով			
ա) պետութեան ոչ ապահովեալ արժեթղթերի	360,687—		
բ) ապրանքների	39,797—		
գ) անշարժ կալուածքների	221,305—	621,789	—
VII Փոխատուութիւն գրաւականով			
ա) Պետութեան ապահ. տոկ. թղ. . . .	267,460—		
բ) » ոչ » » » .	11,070—		
գ) ապրանքների	29,550—		
դ) Ոսկւոյ և արծաթի		308,080	
VIII Առանձնական ընթացիկ հաշիւներ . . .		577,412	49
IX Պահեստի դրամագլխին պատկ. տոկոս. թղթեր . . .		91,091	34
X Ընկերութեան պատկանեալ արժեթղթեր		47,265	14
XI Թղթակիցներ՝			
ա) Նոցա հաշիւը (Loro)	916,208 81		
Ընկերութեան հաշիւը (Nostro) . .	2,176,488 57	3,092,697	38
XII Հողուքուած մուրհակներ		28,710	20
XIII Պայմանաժամ. անցուցած փոդատու.		— —	—
XIV Մուրհակի և դրոշմակիր թղթեր.		3,481	28
XV Ընթացիկ ծախսեր		47,409	20
XVI Յետ ստացուելիք ծախսեր		9,251	04
XVII Կահ կարասիք և սկզբն. ծախսեր		4,164	60
XVIII Փոխանցիկ գումարներ		45,177	21
	Ր. Կ.	10,663,339	42

ՊԱՐՏՔ

I Ապահովութեան դրամագլուխ		3,352,740	—
II Ինմնական դրամագլուխ		837,660	—
III Պահեստի դրամագլուխ		93,454	25
IV Օժանդակութեան դրամագլուխ ծառայողների համար . .		4,456	01
V Դրամական աւանդներ՝			
ա) Ընթացիկ հաշուով հասարակ . . .	400,819 44		
բ) » » պայմանաւոր . .	277,942 41		
2) Պայմանաժողով՝			
ա) Ընկերութեան անդամներից . . .	174,309 —		
բ) Օտար անձինքներից	1,559,975 10		
3) ցպահանջ			
ա. Ընկերութեան անդամներից . . .	14,588 —		
օտար անձինքներից	461,316 43	2,888,950	38
VI Պետ. բանկ. զեղչ. մուրհակներ		— —	—
VII Մասնաւոր ընթացիկ հաշիւ պետ. բան. մուրհակներով . .		— —	—
արժեթղթերով . .		— —	—
VIII Ընկերութ. փոխադրութեամբ ստացած հասանելի գումարներ .		18,600	17
IX Թղթակիցներ			
ա) Նոցա հաշիւը (Loro)	1,000,604 84		
բ) Ընկերութեան հաշիւը (Nostro) . .	2,101,869 86	3,102,474	70
X Չը վճարուած դիվիդենդ		13,243	86
XI Չը վճարուած տոկոսներ աւանդների և ընթաց. հաշիւների .		76,090	34
XII Փոխանցիկ գումարներ		20,750	72
XIII Ձանուններ ըստ 16-րդ յօդ. տրամադր.		27,048	85
XIV Ստացուած տոկոսներ և չանձնարարականներ		225,140	13
XV 5% պետական հարկ դրամագլխներից		2,730	10
	Ր. Կ.	10,663,339	42

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 18 Февраля 1892 года.

Տպարան Ց. Մարտիրոսեանցի։

Типография И. Мартиросіанца, на Орбел. ул д. № 1—2